

KĀDAS IR DEBITORA PARĀDA ATPRASĪŠANAS IESPĒJAS NOILGUMA GADĪJUMĀ?

Datums | 2012/10/08 |

Jautājums. Uzņēmumam bilancē ir debitoru parāds no 2008. gada 10. oktobra. Saskaņā ar Komerclikuma 406.pantu, no komercdarījuma izrietošie prasījumi noilgst triju gadu laikā un, saskaņā ar Komerclikuma Pārejas noteikumu 15. un 16. punktu, ja prasījums radies līdz 2010. gada 1. janvārim, noilgums iestāsies 2013. gada 1. janvārī. Vai pēc 2013. gada 1. janvāra uzņēmumam vairs nav nekādu tiesību debitoru parādu piedzīt? Atbildi sagatavoja zvērinātu advokātu biroja „SORAINEN” strīdu risināšanas prakses speciālists, zvērināts advokāts Edgars Briedis.

Civillikuma 1893. pantā ir teikts, ka „saistību tiesības izbeidzas, ja tiesīgā persona tās pienācīgi neizlieto likuma noteiktā noilguma termiņā”. Tas nozīmē, ka kreditors nevar panākt noilguša parāda piedziņu piespiedu kārtā jeb tiesas ceļā.

Tomēr vienlaicīgi Civillikuma 1911. pantā teikts, ka, „ja parādnieks [...] tomēr izpilda noilgušu prasījumu, tad viņam nav tiesības prasīt no kreditora atpakaļ to, ko viņš tam izpildījis”.

Redzams, ka Civillikuma 1893. un 1911. pantā teiktais kaut kādā ziņā šķietami nonāk pretrunā, jo, ja saistība izbeigta, bet vairs neesošu parādu kļūdaini samaksātu, tad parādnieks samaksāto pamatoti varētu mēģināt prasīt atpakaļ.

Kā redzams, Civillikuma 1911. pants tādu iespēju izslēdz. Tas tā ir tāpēc, ka pretruna starp Civillikuma 1893. un 1911. pantu ir tikai šķietama, jo 1893. pants nav precīzi vārdiski noformulēts. Proti, atbilstoši tiesību teorijai ar noilguma iestāšanos saistību tiesība nevis beidz pastāvēt (izbeidzas), kā teikts Civillikuma 1893. pantā, bet kreditoram tikai zūd iespēja panākt šīs saistības izpildi piespiedu kārtā. Pati saistība saglabājas tā saucamās *obligatio naturalis* jeb

dabiskās saistības formā, t.i., tādas saistības, kuras izpildi nevar panākt piespiedu kārtā, formā. Lai arī šīs saistības izpildi nevar panākt piespiedu kārtā, likums taisnības labad aizsargā kreditoru gadījumā, ja šī saistība tomēr tiek izpildīta, un neļauj parādniekam atprasīt doto noilgušas saistības izpildījumu. Tāpēc Civillikuma 1893. pants ir saprotams kā tāds, kas nosaka, ka noilgušas saistības izpildi piespiedu kārtā nevar panākt, nevis kā tāds, kas nosaka, ka saistība izbeidzas un tās nemaz vairs nav. Šādas Civillikuma 1983. panta izpratnes kontekstā likumsakarīgs kļūst Civillikuma 1911. pantā noteiktais, ka šādu noilgušas saistības izpildījumu nevar atprasīt.

Iepriekš teiktā kopsavilkums ir šāds. Noilgusi saistība turpina juridiski pastāvēt, bet tās izpildi nevar panākt tiesas ceļā, t.i., parādu nevar piedzīt. Tomēr kreditors var paturēt noilguša parāda samaksu, ja parādnieks ir samaksājis noilgušo parādu.

Saistīts, bet cits jautājums ir, vai šī noilgusī saistība, kas juridiski turpina pastāvēt, bet kuras izpildi nevar panākt tiesas ceļā, ir atspoguļojama komersanta bilancē. Šo jautājumu pienākas uzdot grāmatvedim, nevis juristam.